

Kurzusleírás (tematika)

Kurszus neve: Ma 1. (design és építészet): Fogalmak hálójá: a kortárs design és építészet jelenségei				
A kurzus oktatója/i, elérhetősége(i): Haba Péter phaba@mome.hu , phaba@g.mome.hu				
Kód: M-DE-104	Tantervi hely: MA	Javasolt félév: 1	Kredit: 5	Tanóraszám: 3
Kapcsolt kódok: M-AE-201	Típus: előadás és szeminárium	Szab.vál-ként felvehető-e? Nem	Szab.vál. esetén sajátos előfeltételek: -	
A kurzus kapcsolatai (előfeltételek, párhuzamosságok):				
A kurzus témája, célja és alapelvei:				
Könnyen megeshet, hogy nehezen definiálható fogalmak sűrű hálójába gabalyodunk, ha a kortárs design és építészet meghatározó jelenségeit igyekszünk körvonalazni. Se szeri, se száma a design/építészet különféle módszereit, törekvéseit, szemléletmódjait, elméleti konstrukcióit, praxisait, specializációit és attitűdjeit jelölő fogalmaknak. A folyamatosan bővülő sorból itt csak néhány olyan példa szerepelhet – a legismertebbek közül –, amelyek valamiképpen bővítik, újraértelmezik, opponálják, vagy éppen élesen kritizálják a környezetalakítással és tárgyformálással foglalkozó szakmák második világháború utáni paradigmáját, az emberközpontú tervezés (human-centered design) elvrendszerét: öko-, bio-, szociális, participatív, aktivista, kollaboratív, inkluzív, univerzális, felhasználóközpontú (user-centered), feminista, generatív, digitális (phygital), immerzív, narratív, spekulatív, fiktív (fikciós), konceptuális, kritikai és diszkurzív design. Megszaporodtak a design világában felgyülemlett ismereteket, tapasztalatokat és módszereket az üzleti, a közpolitikai, illetve a tudás- és kreatívipari világ számára adaptáló gyakorlatok és metódusok is – elég csak a designgondolkodás (design thinking), designkommunikáció, designstratégia, designkompetencia, designtudatosság nap mint nap terebélyesedő „fogalombokrára” gondolni. Mindezt az egyre gazdagodó multi- és transzdiszciplináris kutatási irányok – mindenekelőtt a designkultúra-tudomány, az ún. designtudományok (Design Studies), a vizuáliskultúra- tudomány, az anyagikultúra-tudomány vagy a sorozatos paradigmaváltáson átesett designtörténet-írás – egyre több irányból igyekeznek megközelíteni, leírni és elemezni. Immár a design napi gyakorlatában is meghatározó szerepet kapnak az inter- és posztdiszciplinaritás sajátos, a tervezőszakmák mai kihívásai által létrehívott (következésképp a klasszikus tudományosság kritériumainak nem mindig, illetve nem következetesen megfelelő, vagy azon tudatosan túllépő) formái. A design és az építészet mind több tudomány ismereteit “szívja fel” és értelmezi a maga normái szerint, s ebben fontos “társaivá” váltak pl. a kulturális antropológia, a környezetpszichológia, az „ember-környezet tranzakció tudománnyá” terebélyesedett környezetpszichológia és számos más tudomány. Az ún. designkutatás különféle változatai szinte a szemünk előtt hoznak létre olyan új tudásbázisokat, amelyek egy többszörösen összetett, hálózatosodó együttműködésben öltenek testet. A kurzus természetesen e hatalmas kérdéskör teljes felfejtésére nem vállalkozhat, a fogalmak és szakmai törekvések e – gyakran meglehetősen kuszanak tűnő – hálóját mégis valamelyest szétszálazhatja. A tendenciák és szakmai problémák mélyebb megismeréséhez két könyv – Schneider Ákos <i>Az emberközpontú tervezés határai. Spekulatív design és poszthumán állapot</i> (Typotex, Budapest, 2022) című munkája és a 2024-es budapesti Cumulus konferencia előadásait egybegyűjtő <i>P/references of Design</i> című tanulmánykötet –, valamint néhány további tanulmány közös olvasószemináriumi feldolgozása és megvitatása nyújthat segítséget (lásd az alábbi bibliográfiát!). Az				

írásművek kritikai feldolgozását a fenti témakörökhöz kapcsolódó oktatói előadások és beszélgetések alapozzák meg, melyekre nagyrészt a félév első felében, szeptemberben és októberben kerül sor.

Tanulási eredmények (fejlesztendő szakmai és általános kompetenciák):

Tudás:

1. Érti a design- és művészetelméleti, valamint kritikai kérdésfelvetések, teóriák és gyakorlatok komplexitását és összefüggésrendszerét.
2. Általános és specializált ismeretekkel rendelkezik a designelméleti gondolkodás, elemzés és írás meghatározó folyamatairól és koncepcióiról.
3. Magas szinten érti a tervezői-alkotói gondolkodás mibenlétét a designban, művészetekben, az építészet és a média területén.
4. Felismeri a hagyományokra építés, egyidejűleg az innováció jelentőségét.

Képesség:

1. Felismeri a design, a művészetek, média és építészet által felvetett és megoldott vagy megoldandó problémákat, reflektál azokra.
2. A tanulmányai során szerzett tapasztalatokra támaszkodva önállóan feldolgozza a design, a művészetek, média és építészet területén megjelenő új ismereteket.
3. Magas szintű reflexiós képességekkel rendelkezik.

Attitűd:

Kiforrott kritikai érzékeléssel viszonyul a design és a művészetek történeti, valamint kortárs alkotásaihoz, a különböző tervezői/alkotói gyakorlatokhoz és eredményekhez.

A kurzus keretében feldolgozandó témakörök, témák:

Lásd feljebb a témamegjelölést.

Tanulásszervezés/folyamatszervezés sajátosságai:

A kurzus teljesítéséhez **három feladat elvégzése** szükséges.

- 1.) A hallgatók a félév elején a fent említett szakirodalmi munkák közül választanak. (A Schneider-kötet egy-egy fejezetét és a Cumulus-kötet egy-egy tanulmányát, illetve az alábbi bibliográfiában található, aláhúzással jelölt tanulmányok valamelyikét. Lehet választani a bibliográfiában szereplő további kötetek egy-egy fejezetét is! A Cumulus-kötetből csak az alábbi fejezetek tanulmányai közül lehet választani: Centres and Peripheries, Redefining Data Boundaries, Speculative Perspectives, The Power of Immersion, Taming Entropy, Ways of Living Together). A hallgatók a választott szövegeket komplex kritikai szemlélettel feldolgozzák, elemzik, saját meglátásaikkal reflektálnak rájuk, továbbgondolják vagy opponálják. A feladat fontos része, hogy a hallgatók a választott szöveg témájához kapcsolódó más designelméleti írásokat, illetve design- és/vagy képzőművészeti alkotásokat, esetleg kiállításokat, szakmai eseményeket kutatnak fel és mutatnak be. A feladat tehát nem pusztán beszámoló (hangos olvasónapló) készítése, hanem az adott szöveg kritikai feldolgozása, kiegészítése, kontextualizálása, kommentálása is.

A hallgatók munkájuk eredményét az október végi és novemberi órákon prezentálják, közösen egyeztetett időpontokban. A körülbelül 30 perces prezentációknak mélyreható kutatómunkán, a vonatkozó szakirodalom feldolgozásán kell alapulnia, s informatív, gazdag képanyagot felvonultató vetítéssel kell összekapcsolódnia.

- 2.) Minden hallgatónak ki kell választania valamelyik hallgatótársa prezentációját és azt a prezentáció elhangzása után előszóban, 10 percen opponálnia kell, kérdéseket kell feltennie, gondolatokat kell hozzáfűznie. Javasolt a hozzászólásra való előzetes felkészülés: a prezentáló

az óra előtt néhány nappal megküldheti az opponensnek a prezentációt és az előadás vázlatát/szövegét, akár közösen egyeztethetnek is. 3.) A hallgatók a prezentációk alapján egy darab <u>16.000–18.000 karakter</u> terjedelmű, szakirodalmi hivatkozásokkal kiegészített és a felhasznált irodalom bibliográfiáját tartalmazó <u>szemináriumi dolgozatot</u> készítenek. A dolgozat terjedelme szóközökkel, de a hivatkozások és a bibliográfia nélkül számítandó. A dolgozatokat egy közösen egyeztetendő 2026 januári határidőre kell beadniuk.
Értékelés: A kurzus teljesítésének feltétele az órákon való elégséges mértékű részvétel (a maximális hiányzás az órák legfeljebb 30%-a lehet). A 30 perces hallgatói prezentációnak mélyreható kutatómunkán, széleskörű szakirodalmi ismereteken és terepvizsgálatokon kell alapulnia, s informatív, gazdag képanyagot felvonultató vetítéssel kell összekapcsolódnia. A hallgatóknak szemináriumi dolgozatukban számot kell adniuk az órákon elemzett főbb elméleti irányzatok ismeretéről és az ajánlott irodalomban való tájékozottságukról.
Az érdemjegy (kollokvium / gyakorlati jegy) kiszámítása A félévi jegy komponensei: A szemináriumi órákon való aktivitás, a prezentáció és a szemináriumi dolgozat értékelése együttesen zajlik. A tantárgy teljesítéséhez mindhárom részből (órai munka/prezentáció, opponencia és szemináriumi dolgozat) érvényes, elégtelentől különböző osztályzattal kell rendelkeznie a hallgatónak. Amennyiben a hallgató a tantárgy bármely részéből elégtelen osztályzatot szerez, vagy egyik részét nem teljesíti, az egész tantárgy ismétlése szükséges. A tantárgy végső érdemjegyének megállapítása az órai munka/prezentáció, az opponencia és a szemináriumi dolgozat eredményének egyszerű számtani átlagolásával történik, tört szám esetén a dolgozatra kapott eredmény alapján történik a kerekítés.
Kötelező olvasmányok: (E két mű alapos ismerete a kurzus teljesítéséhez elengedhetetlen!) • Schneider Ákos: <i>Az emberközpontú tervezés határai. Spekulatív design és poszthumán állapot</i>. Typotex, Budapest, 2022. Doktori értekezés formájában: https://corvina.mome.hu/dsr/access/ffd20df4-5c28-4072-b5f9-10ebbcc07a47 • Attila Bujdosó, Réka Borda, Rita Szerencsés szerk.: <i>P/references of Design. Cumulus Conference Proceedings Budapest 2024</i>. Cumulus Association ry – University of Art and Design Budapest, 2024. https://corvina.mome.hu/dsr/access/94c9e56d-092e-4e6e-b40b-24b839b75f3b Ajánlott irodalom: Benyus, Janine M.: <i>Biomimicry. Innovation Inspired by Nature</i>. Perennial, New York, 2002. Braungart, Michael – McDonough, William: <i>Bölcstől bölcsőig. Környezettudatosság – a tervezéstől a gyártásig</i>. HVG Könyvek, Budapest, 2007. Castells, Manuel: <i>Az információ kora. Gazdaság, társadalom, kultúra</i>. I. kötet: <i>A hálózati társadalom kialakulása</i>. Gondolat-Infonia, Budapest, 2005. 6. fejezet: <i>Az áramlások tere</i>, 494–552. Fallan, Kjetil: <i>The Culture of Nature in the History of Design</i>. Routledge, London – New York, 2019. Forlano, Laura: <i>Poszthumanizmus és design. Helikon</i>, LXVI. évf. (2020) 3. sz. 372–395. https://epa.oszk.hu/03500/03580/00019/pdf/EPA03580_helikon_2020_3_372-395.pdf Fry, Tony: <i>Design a design után. DISEGNO</i> IV. évf. (2019) 1–2. sz. 134–141

Gébert Judit: A zöld gazdasági növekedés illúziója. <i>Mérce</i>, 2022. július 27. https://merce.hu/2022/07/27/a-zold-gazdasagi-novekedes-illuzioja/ Gébert Judit: <i>Hogyan lehetséges ökológiai közgazdaságtan?</i> Akadémiai Kiadó, Budapest, 2024. Highmore, Ben: Komódista kiáltvány. A mesterséges világ designkultúrája. <i>DISEGNO</i> I. évf. (2014). 1. sz. 30–45. Horváth Olivér: A Dűne. Jurgen Beyjel Horváth Olivér beszélgetett. <i>DISEGNO</i> II. évf. (2015) 1–2. sz. 226–235. Julier, Guy: A vizuális kultúrától a designkultúráig. <i>DISEGNO</i> I. évf. (2014) 1. sz. 14–29. Julier, Guy: <i>The Culture of Design</i>. SAGE Publications Ltd, London, 2013. Krippendorff, Klaus: Designkutatás: oximoron? <i>DISEGNO</i> IV. évf. (2019) 1–2. sz. 72–87 Margolin, Victor: A designtanulmányok összetett feladata. <i>DISEGNO</i> I. évf. (2014) 1. sz. 46–61. Papanek, Victor: <i>Design for the Real World</i>. Thames & Hudson, London, 2019. (Első kiadás: Pantheon Books, New York, 1971) Phillips, Rob: Communal Response(s). Designing a Socially Engaged Nature Recovery Network. <i>DISEGNO</i> V. évf. (2021) 1–2. sz. 110–143. Sachs, Angeli szerk: <i>Nature Design. From Inspiration to Innovation</i>. Museum für Gestaltung Zürich – Lars Müller, Zürich, 2007. Schneider Ákos <i>Az emberközpontú tervezés határai. Spekulatív design és poszthumán állapot</i>. Typotex, Budapest, 2022. Doktori értekezés formájában: https://corvina.mome.hu/dsr/access/ffd20df4-5c28-4072-b5f9-10ebbcc07a47 Schneider Ákos: Az eljövendő dolgok alakja. <i>Építészforum</i>, 2022. május 11. http://epiteszforum.hu/az-eljovendo-dolgok-alakja?fbclid=IwAR0R0hoF80Sp1nD1Bo3y2gokjHc1nCJOlb0gWEoPY-jRbJLi0663z9jwxbc Szentpéteri Márton <i>Design és kultúra – Befogadó designkultúra</i>. Építészforum, 2010. https://epiteszforum.hu/uploads/files/2010/03/design-es-kultura-szentpeteri-2010.pdf Szentpéteri Márton: A designkultúra új nyelvet beszél. Guy Julier-vel Szentpéteri Márton beszélgetett. <i>DISEGNO</i> II. évf. (2015) 1–2. sz. 236–241. Temesi, Apol: Raw Material-Centric Didactics: Multi-Sensory Material Knowledge in Design Education. <i>DISEGNO</i> V. évf. (2021) 1–2. sz. 154–165. Thackara, John: <i>How to Thrive in the Next Economy. Designing Tomorrow's World Today</i>. Thames and Hudson, London, 2015. Thackara, John: <i>In the Bubble. Designing in a Complex World</i>. Massachusetts Institute of Technology, 2005. Tóth Tímea Mónika: A problémákat megoldó kapitalizmus. A design szemléletmód adaptációs lehetőségei az üzletvitelben. <i>Digital Hungary</i>, 2022. január 19. https://www.digitalhungary.hu/e-volution/A-problemakat-megoldo-kapitalizmus-A-design-szemleletmod-adaptacios-lehetosegei-az-uzletvitelben/14751/
Egyéb információk:
Máshol/korábban szerzett tudás elismerése/ validációs elv: részleges beszámítás/elismerés lehetséges
Tanórán kívüli konzultációs időpontok és helyszín:

fogadóóra e-mailben előre egyeztetett időpontban